

6. VĚRNÝ JOHANNES

Byl jednou jeden starý král a ten onemocněl a řekl si: „Lůžko, na kterém teď ležím, už jistě bude mou smrtelnou postelí.“ A tu řekl: „Pošlete ke mně mého věrného Johanna.“ Věrný Johannes byl jeho nejmilejší sluha a král mu tak říkal, protože mu po celý život byl tak věrný. A když teď přistoupil k lůžku, řekl mu král: „Můj nejvěrnější Johanne, cítím, že se blíží můj konec, a jen jedině mi teď leží na srdci: starost o mého syna. Je ještě příliš mladý a neumí si ve všem dobře poradit. A když mi neslíbíš, že ho vyučíš všemu, co musí znát, a že o něho budeš pečovat jako otec, nebudu moci klidně zavřít oči.“ Tu odpověděl věrný Johannes: „Nikdy ho neopustím a budu mu věrně sloužit, i kdyby mne to mělo stát život.“ Tu řekl starý král: „Teď teprve zemřu v pokoji a míru.“ A potom pokračoval: „Po mé smrti mu ukaž celý zámek, všechny komory, sály a komnaty a všechny poklady, které v nich jsou. Jen poslední komnatu na té dlouhé chodbě, ve které je ukryt obraz královské dcery ze Zlatého vrchu, mu nesmíš ukázat. Jakmile by ten obraz spatřil, vzplál by k ní velikou láskou, ztratil by vědomí a dostal by se pro ni do velikého nebezpečí. Před tím ho musíš uchránit.“ A když to všechno věrný Johannes králi ještě jednou rukoučáním slíbil, starý král zmlkl, položil hlavu na podušku a zemřel.

Když starého krále pochovali, vyprávěl věrný Johannes mladému králi, co slíbil jeho otci na smrtelné posteli, a řekl: „A to všechno svědomitě dodržím a budu ti tak věrný, jako jsem byl jemu, i kdyby mne to mělo život

stát.“ Když minuly dny smutku, řekl věrný Johannes mladému králi: „A teď je čas, abys poznal své dědictví. Ukážu ti tvůj rodný zámek.“ A pak ho prováděl po celickém zámku sem a tam a ukazoval mu všechny ty poklady a nádherné komnaty. Jen jednu jedinou komnatu neotevřel, tu, v níž byl ten nebezpečný obraz. Obraz byl postaven tak, že na něj bylo vidět ihned, jak jen se otevřely dveře, a byl tak krásně vypracován, že se každému zdálo, že dívka na něm žije a dýchá a že nad ní není v celém světě nic líbeznějšího a krásnějšího. Jenomže mladý král si všiml, že věrný Johannes pokaždé ty dveře přejde, a zeptal se ho: „Proč mi nikdy neotevřeš tyhle dveře?“ — „Je za nimi něco, čeho by ses polekal,“ odpověděl Johannes. Ale král mu řekl: „Viděl jsem už celý zámek a tak chci také vědět, co je tady.“ Přistoupil ke dveřím a chtěl je otevřít násilím. Věrný Johannes ho zadržel a řekl mu: „Slíbil jsem tvému otci před smrtí, že neuvidíš, co v té komnatě je. Mohlo by to přinést tobě i mně veliké neštěstí.“ — „Ach ne,“ odpověděl mladý král, „když se do té komnaty nedostanu, pak mě to docela jistě zabubí. Ve dne v noci nebudu mít chvíli klidu, dokud to nespatriím na vlastní oči. A teď se nehnu z místa, dokud mi dveře neotevřeš.“

A tu věrný Johannes viděl, že už není jiné pomoci, a s těžkým srdcem a s mnoha povzdechy vyhledal ve velikém svazku klíčů ten pravý. Jakmile otevřel dveře, vešel do místnosti první a chtěl ten obraz zastřít, aby z něho král nic nezahlédl, ale co to bylo platné? Král si stoupl na špičky a díval se mu přes rameno. A jakmile spatřil tu pannu, která byla opravdu nádherná a celá se třpytila zlatem a drahokamy, padl v bezvědomí na zem. Věrný Johannes ho zvedl, odnesl je na lůžko a pln starostí si pomyslíl: „Neštěstí už se stalo. Panebože, co jen z toho bude!“ Pak dal králi na posílněnou napít vína a král se zas vzpamatoval. První, co vyslovil, byla otázka: „Ach, kdo je ta krásná dívka na obraze?“ — „To je královská dcera ze Zlatého vrchu,“ odpověděl mu věrný Johannes. A tu král pokračoval: „Moje láska k ní je tak veliká, že i kdyby se všechny listy na stromech proměnily v jazyky, nedovedly by jí vypovědět. Dám život za to, abych ji dostal. Ty jsi můj nejvěrnější Johannes a musíš mi pomoci.“

Věrný sluha dlouho přemýšlel, jak by se to dalo zařídit, protože nebylo možné přijít k té královské dceři jen s holýma rukama. Konečně dostal dobrý nápad a řekl králi: „Všechno, čím je obklopena, je z ryzího zlata, stoly, židle, mísy, poháry, talíře a všechno domácí nářadí. Ve tvém pokladu je pět tun zlata. Nech jednu z nich zpracovat u zlatotepců své říše na všemožné různé nádoby a nářadí, dej udělat i přerůzné ptáky, zvířata a podivuhodnou zvěř, to se jí jistě zalíbí. A s tím pak k ní pojedeme a pokusíme se o štěstí.“ Král dal svolat na zámek všechny zlatotepce a ti museli pracovat dnem i nocí, dokud nevytvořili ty nejnádhernější věci. A když bylo pak všechno naloženo na loď, oblékl se věrný Johannes do kupeckých šatů a král musel udělat totéž, aby je nikdo nepoznal. A pak se plavili přes moře a jeli tak dlouho, až dojeli do města, kde princezna ze Zlatého vrchu bydlela.

Věrný Johannes požádal krále, aby zůstal na lodi a čekal na něho. „Možná

že přivedu královskou dceru s sebou," řekl. „A proto se postarejte, aby bylo všechno v pořádku, vystavte ty zlaté nádoby a vyzdobte dobře celou loď.“ Potom si nabral do kapes všemožné ty zlaté věcičky, vystoupil na pevnou zem a šel rovnou na královský zámek. Když přišel na zámecký dvůr, stála tam u studny hezká dívka, v ruce držela dvě zlatá vědra a čerpala do nich vodu. A když se otočila a chtěla třpytnou vodu odnést, uviděla cizího muže a ptala se ho, kdo je. „Jsem kupec," odpověděl jí, vyňal ty zlaté věci a ukázal jí je. „Jaké je to krásné zlaté zboží!" zvolala, položila vědra a jednu věc za druhou si prohlížela. „To musí vidět naše princezna," řekla potom. „Ta tolik miluje zlaté věci, že vám jistě všechno odkoupí.“ Vzala ho za ruku a vedla ho nahoru do zámku, byla to totiž komorná. Když královská dcera to zboží uviděla, zalíbilo se jí a řekla: „Je to tak nádherná práce, že ti odkoupím všechno.“ Ale věrný Johannes řekl: „Já jsem jen sluha jednoho bohatého kupce. To, co mám zde, není nic proti tomu, co má můj pán na lodi. To je nejnádhernější a nejvzácnější zboží, jaké kdy bylo ze zlata vytepáno.“ Chtěla, aby jí přinesli na zámek všechno, ale Johannes řekl: „Na to by bylo zapotřebí několik dnů, taková je toho spousta, a váš zámek ani nemá tolik sálů, abychom to tu všechno mohli rozestavit.“ Princeznina zvědavost a chuť stále rostla a ona konečně řekla: „Zaveď mě k té lodi, půjdu a prohlédnu si poklady tvého pána.“

A tu jí věrný Johannes zavedl k lodi a byl rád, že se to podařilo. Jakmile ji král spatřil, viděl, že je ještě krásnější než na tom obraze, a myslil nejinak, než že se mu srdce láskou rozskočí. Vystoupili na loď a král ji zavedl dovnitř. Věrný Johannes však zůstal u kormidelníka a poručil, aby s lodí odrazili. „Napněte všechny plachty, aby letěla jako pták ve vzduchu!" Král jí zatím dole ukazoval zlaté nádoby, každý kus zvlášť, mísy, poháry, talíře, ptáky, zvířata a podivuhodnou zvěř. Než si všechno prohlédla, uplynulo mnoho hodin, a samou radostí si ani nevšimla, že loď pluje. Když si doprohlédla poslední kus zboží, poděkovala kupci a chtěla se vrátit domů, ale jak vystoupila na palubu lodi, viděla, že je daleko od země na širém moři a že pluje se všemi plachtami napjatými. „Ach," zvolala polekaně, „oklamali mě, unesli mě a dostala jsem se do rukou toho kupce! Kéž bych raději zemřela!" Ale král jí uchopil za ruku a řekl: „Nejsem žádný kupec, jsem král a nejsem nižšího rodu než ty. A to, že jsem tě lstivě unesl, jsem udělal jenom z převeliké lásky. Když jsem poprvé spatřil tvůj obraz, padl jsem v bezvědomí k zemi.“ Když to královská dcera ze Zlatého vrchu uslyšela, upokojila se a pocítila k němu takovou náklonnost, že ochotně svolila stát se jeho ženou.

A jak tak pluli po širém moři, seděl jednou věrný Johannes na přídi a hrál, když tu spatřil ve vzduchu tři havrany, jak k němu letí. Přestal hrát a poslouchal, co si povídají, protože rozuměl řeči zvířat. Jeden havran volal: „Podívejme, veze si královskou dceru ze Zlatého vrchu domů!" — „Veze," odpověděl druhý, „ale ještě ji nemá.“ A třetí řekl: „Vždyť ji má, sedí přece u něho v lodi.“ Tu zase spustil první a volal: „Co mu to bude platné! Až

vyjdou na pevninu, přiběhne k němu ohnivý ryzák. Král na něho bude chtít vyskočit, a jakmile to udělá, ryzák s ním vyskočí a vznese se do vzduchu a on už svou nevěstu nikdy víc nespátří.“ Druhý na to řekl: „A není žádná pomoc?“ — „Ale je, když někdo jiný rychle vyskočí, vyndá bambitku, která musí být v pouzdře u sedla, a koně zastřelí, bude král zachráněn. Ale kdopak tohle ví! A kdo to ví a poví mu o tom, ten od paty až po kolena zkamení.“ Tu řekl druhý havran: „Já vím ještě víc. I když bude ten kůň zabit, král přece jen svou nevěstu nedostane. Až spolu vejdou do zámku, najdou tam na veliké míse krásnou svatební košili, a ta vypadá, jako by byla utkána ze samého zlata a stříbra, ale zatím je ze samé síry a smůly. A jak si ji král oblékne, popálí ho až do morku kostí.“ Třetí se zeptal: „A není vůbec žádná pomoc?“ — „Ale ano,“ odpověděl druhý, „když někdo vezme tu košili rukavicí a hodí ji do ohně, aby shořela, pak bude král zachráněn. Ale co to pomůže! Kdo to ví a kdo mu to poví, ten se zpoloviny promění v kámen, od kolenou až po srdce.“ Tu řekl třetí havran: „Já vím ještě víc. I když tu svatební košili spálí, ještě mladý král svou nevěstu nebude mít. Až po svatbě začne tanec a mladá královna také půjde do kola, tu najednou zbledne a klesne k zemi jako mrtvá. A když ji nikdo nezvedne, nevysaje jí z pravého nadra tři kapky krve a nevyplivne je zas, tak zemře. Ale když to ten, kdo to ví, prozradí, tu zkamení docela, od hlavy až k patě.“ Když tohle havrani dořekli, letěli zase dál. Věrný Johannes to všechno dobře slyšel a od té chvíle byl zamklý a smutný. Kdyby svému pánovi zamlčel, co vyslechl, pak bude nešťasten; a kdyby mu to prozradil, musel by obětovat vlastní život. Konečně si Johannes řekl: „Zachráním svého pána, i kdybych to sám měl zaplatit životem.“

A když pak dopluli ke břehu a vystoupili, stalo se, co ti tři havrani předpověděli, a ke králi přiběhl nádherný ohnivý ryzák. „Dobrá,“ řekl král, „ten mě donese k mému zámku!“ A chtěl na něho vyskočit. Ale věrný Johannes ho předešel, rychle se na koně vyšvihl, vytáhl ze sedlové brašny bambitku a koně zastřelil. Tu křičeli ostatní královi sluhové, kteří neměli věrného Johanna rádi: „Jaká proradnost, zabít to krásné zvíře, které mělo krále donést na zámek!“ Ale král řekl: „Mlčte a nechte ho, je to můj nejvěrnější Johannes, kdo ví, k čemu to není dobré!“ A pak šli do zámku a tam v sále byla veliká mísa a na té míse ležela nádherná svatební košile a vypadala, jako by byla ze samého zlata a stříbra. Mladý král k ní přistoupil a chtěl si ji vzít, ale věrný Johannes ho odstrčil, chytil košili do rukavice, odnesl ji rychle k ohni a nechal ji shořet. Ostatní sluhové začali zase reptat a říkali: „Podívejte, teď dokonce spálí královu svatební košili!“ Ale mladý král řekl: „Kdo ví, k čemu to není dobré, nechte ho, je to můj nejvěrnější Johannes.“ A pak oslavili svatbu, a když začal tanec a královna také vstoupila do kolá, věrný Johannes dával pozor a stále sledoval její tvář. Královna náhle zbledla a padla jako mrtvá k zemi. Tu Johannes rychle přiskočil, zvedl ji a odnesl ji do jiné komnaty, tam ji položil, klekl a vysál jí z pravého nadra tři kapky krve a zas je vyplívl. V tu chvíli královna zase vydechla a pookřála. Ale

mladý král to všechno viděl, a protože nevěděl, proč to věrný Johannes udělal, rozhněval se na něho a vykřikl: „Vsadte ho do vězení!“ Na druhý den ráno byl věrný Johannes odsouzen a vedli ho k šibenici, a když už stál nahoře a měl být popraven, tu řekl: „Každý, kdo má zemřít, smí před svou smrtí ještě promluvit, mám na to také právo?“ — „Ano,“ odpověděl král, „na to ti dávám právo.“ A tu řekl věrný Johannes: „Jsem odsouzen neprávem a zůstal jsem ti stále věrný.“ A pak vyprávěl, jak vyslechl na moři rozhovor tří havranů a že to všechno musel udělat, aby zachránil svého pána. Tu zvolal král: „Ach můj nejvěrnější Johanne! Odpusť! Odpusť! Odvedte ho dolů!“ Ale věrný Johannes klesl při posledním slově, které vykřikl, bez života k zemi a proměnil se v kámen.

Král i královna se nad tím velmi trápili a král řekl: „Jak zle jsem odměnil tak velikou věrnost!“ Poručil, aby kamennou sochu zvedli a postavili ji do jeho ložnice vedle lůžka. Kdykoliv na ni pohlédl, zaplakal a řekl: „Ach, kéž bych tě tak mohl zase přivést k životu, můj nejvěrnější Johanne!“ Tak uplynul nějaký čas a královně se narodila dvojčátka, dva chlapci, kteří rostli jako z vody a byli její jedinou radostí. Jednou, když byla královna v kostele a obě děti seděly u otce a hrály si, pohlédl král zase na tu kamennou sochu a smutně si povzdechl: „Ach, kéž bych tě tak mohl zase přivést k životu, můj nejvěrnější Johanne!“ A tu kámen promluvil a řekl: „Můžeš mě přivést k životu, chceš-li pro to obětovat, co máš nejdražšího.“ A kámen řekl dále: „Usekneš-li vlastníma rukama oběma svým dětem hlavu a potřeš-li mne jejich krví, vrátí se mi zase život.“ Král se ulekl, když uslyšel, že by měl zabít své vlastní děti, ale pak si vzpomněl na velikou věrnost a na to, že věrný Johannes pro něho obětoval život, vytasil meč a vlastní rukou usekl dětem hlavu. A jakmile potřel kámen jejich krví, kamenná socha se pohnula a tu již před ním stál jeho věrný Johannes, zdravý a živý. Řekl králi: „Tvoje věrnost nezůstane bez odměny.“ Vzal hlavy obou dětí, nasadil je k tělíčkům a potřel ránu jejich krví. V té chvíli oba chlapci zase oživi, skákali vesele a hráli si dál, jako by se jim vůbec nic nestalo. Král měl velikou radost, a když viděl, že přichází královna, schoval věrného Johanna a obě děti do veliké skříň. Jakmile královna vešla, řekl jí: „Modlila ses v kostele?“ — „Ano,“ odpověděla královna, „ale myslila jsem bez ustání na věrného Johanna a na to, jaké neštěstí ho kvůli nám postihlo.“ Tu řekl král: „Můžeme mu zase vrátit život, má milá, ale bude nás to stát život obou našich synků, ty musíme obětovat.“ Královna zbledla a srdce se jí sevřelo hrůzou, ale řekla: „Jsme mu to za jeho velikou věrnost dlužni.“ Král se zaradoval, že se s ním královna shoduje navlas i v myšlenkách, šel a otevřel skříň, vyvedl z ní obě děti a věrného Johanna a řekl: „Buď bohu chvála, Johannes je vysvobozen a oba synky také zase máme.“ A pak jí vyprávěl, jak se to všechno stalo. Od toho dne pak spolu šťastně žili až do konce života.